

Uret i Vester Vandet kirke

1754 - 1954
Af G. KROGH-JENSEN

Tale holdt ved kirkefesten i Vester Vandet kirke
den 20. juni 1954.

Vester Vandet kirke med det gamle ur

FRA GAMMEL TID har kirkerne gjort brug af ure. Vi kender allesammen uret, der sidder højt oppe på kirketårnet, hvorfra det kan ses viden om, undertiden også høres. Sådanne kirkeure findes jo både i by og på land, og de er ikke alene dekorative, men også meget nyttige, især var de det i gamle dage, da ure var sjældne og kostbare. Men ligeså almindelige disse *udvendige* kirkeure er, ligeså usædvanlige og sjældne er ure anbragt *inde* i kirkerummet. Vester Vandet kirke er en af de meget få kirker her i landet, som har et sådant ur, og magen til kirkeur findes, så vidt vides, ikke nogetsteds. Det er bemærkelsesværdigt, ikke alene på grund af sit imponerende og karakteristiske ydre, men også fordi det står i denne kirke som et monument over et ejendommeligt og betydningsfuldt afsnit af dette sogns historie, *skudehandelens tid*, som forlængst er afsluttet og aldrig vil gentage sig, men som heller aldrig vil blive glemmt. Og bemærkelsesværdigt er det sandelig også, at dette ur har været så fortræffeligt, at det har kunnet gå i samfulde 200 år.

Denne gamle og tro tjener har en stemme, hvis dæmpede rytme danner en egen hjemlig baggrund for alt, hvad der foregår i dette kirkerum. Man kunne på denne dag ønske, at uret kunne hæve stemmen og tale til os om alt det, det har oplevet gennem de mange år. Generation efter generation har jo, med uret som vidne, været ført til døbefonden, til brudeskamlen og til graven, og søndag efter søndag har uret kunnet gøre studier over ansigterne i kirkestolene, medens præsten prædikede. Men uret tæller kun timerne, det skriver ikke historie. Og dog er det uret selv, der fortæller os det meste af, hvad vi ved om dets tilblivelse og om tanken med dets opstilling her i kirken.

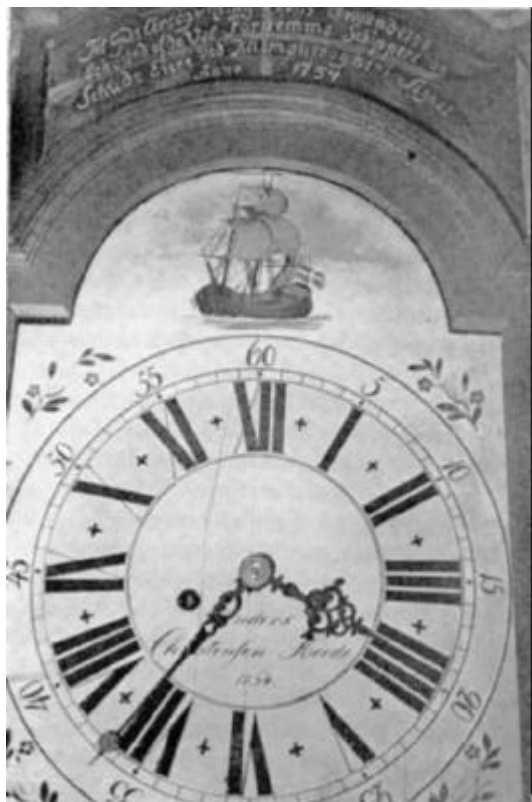
Mærkeligt nok har man ikke kunnet finde samtidige beretninger, hverken om urets tilblivelse eller om dets indvielse, men på selve urskiven læses årstallet 1754, og ovenover findes følgende inskription malet på en dannebrogspane: "Til Guds Ære og Menighedens Anvendelse bekostet af de Vel Fornemme Schippere og

Schude Eiere ved Klitmøller og her i Sognet Anno 1754". Heraf ved vi, at uret i år er 200 år gammelt, men vi ved ikke, hvilken dag i 1754 det blev indviet, og heller ikke, under hvilke former indvielsen fandt sted. Dagen for mindefesten er altså i nogen grad vilkårligt valgt, men vi har lov at forestille os, at uret er blevet indviet netop en sommersøndag i 1754, antagelig ved selve gudstjenesten og sikkert under festlige former. Vi kan også forestille os, hvorledes den daværende sognepræst, den myndige *Peder Knudsen Riber*, fra prædikestolen har takket giverne i smukke og hjertelige ord, og at kirken på denne sommersøndag har været fyldt til sidste plads af en feststemt menighed med de sikkert meget stolte og glade givere i spidsen.

Fra selve uret ved vi altså også, at uret var en gave til kirken. I gammel tid fik kirken jævnligt gaver fra sognets beboere, men som oftest var det pengegaver, mest småbeløb, som indgik mere eller mindre frivilligt. Dog kunne det også dreje sig om større og kostbare ting. F. eks. skænkede herremanden *Niels Krabbe* til Nebel i året 1577 kirken de to skønne alterstager, som den dag i dag pryder alteret, og i 1690 skænkede de to gode mænd, *Poul Olufsen Dragsbech* i Klitmøller og *Peder Bendixen* i Vandetgaard den prædikestol, som stadig bruges. Men den slags gaver var der jo tradition for, hvorimod et ur til opstilling inde i kirken i højeste grad var noget nyt og overraskende.

Hvordan gik det mon til, at disse skippere og skudeejere fandt på at skænke kirken sådan et ur? Man skulle synes, at f. eks. et kirkeskib til ophængning under kirkens loft havde været en mere nærliggende idé for disse søens folk, så meget mere, som kirken dengang vistnok ikke havde noget kirkeskib. Det skib, kaldet *Flora*, som nu hænger her i kirken, er fra tiden omkr. 1800. Men måske har skudeejerne ikke syntes, at en sådan gave var præsentabel nok. Havde Vester Vandet kirke haft et tårn, ville et tårnur naturligvis have været en storartet gave, men kirken havde jo ikke noget tårn. Man må så have fundet ud af, at et kirkeur også kunne anbringes inde i kirken, hvor det kunne pryde kirkerummet og være præst og menighed til glæde og nytte. Og mon ikke det usædvanlige, for ikke at sige dristige ved denne idé har tiltalt de gode skudeejere? Meget tyder på, at idéen har været pastor Ribers. Han havde få år forinden sat sig i spidsen for en indsamling til en flot lysekroner til Øster Vandet kirke og har ganske givet også her haft en finger med i spillet. Lysekroner var Vester Vandet kirke imidlertid godt forsynet med, så man maatte finde på noget andet. Og hvorfor ikke et ur? Tanken var ikke grebet ud af luften, for pastor Riber havde nemlig forbindelse med en Mand i nabosognet, som kunne lave sådan et ur, og denne mand var urmageren *Anders Christensen Heede* i Øster Vandet. Til ham gik man og

bestilte uret. Han lavede det, og det er hans navn, der læses på urskiven.

Urskiven i nærbillede. Urmagerens navn og årstallet 1754 læses tydeligt, og ovenover ses det smukt udførte billede af en tomastet skude, som sandsynligvis har haft en af den tids sandskuder som model. På træværket over urskiven ses inskriptionen om giverne

Om Anders Christensen Heede ved vi desværre ikke ret meget, men vi ved dog, at han blev født i Skaarhede i Vang sogn i året 1724. Han var altså omkring de 30 år på den tid, der her er tale om. Vi ved også, at han i 1753 - altså på et tidspunkt, da han sikkert har været i fuld gang med arbejdet på uret til Vester Vandet kirke - blev gift med *Anne Jensdatter*, en datter af *Jens Nielsen* i Annexgaarden i Øster Vandet. I denne Annexgaard, som hørte under pastor Ribers embede, og som lå lige vest for Øster Vandet skole, fik Anders Christensen Heede sit hjem og sit værksted, og her må kirkeuret være blevet til. Ung og nygift har han arbejdet paa denne ærefulde opgave, som vel sagtens blev hans livs største, og prægtigt blev uret, da det endelig blev færdigt og stillet op i kirken.

Uret er et pendulur, der i det ydre kan minde om det, man kalder en "bornholmer", men i kæmpe størrelse, ca. 4 m i højden og med blylodder så tunge, at en mand knap kan løfte dem. Uret er forsynet med slagværk, men dette blev for mange år siden sat ud af funktion. Siden er det blylod, der hørte til slagværket, blevet stjålet, så uret kommer nok aldrig til at slå mere. Men gå har det altså kunnet gennem alle de 200 år, og så vidt vides endda uden nævneværdige reparationer, og det må jo kaldes en virkelig imponerende præstation, så meget mere, som det gamle ur ikke synes at være trykket af den høje alder, men tvært imod ser ud til at ville kunne arbejde veloplagt endnu i mange år. Et enestående godt og solidt urværk har det været. Den gamle, i sit ydre så enkle og

hjemstavnsprægede urkasse står antagelig også i alt væsentligt, som da uret blev stillet op i 1754, men træværket er dog med lange mellemrum blevet restaureret og malet op.

Anders Christensen Heede døde i Øster Vandet i 1784, 60 år gammel. Han havde forøvrigt en bror i Vester Vandet sogn, *Peder Christensen Heede* i Strubesig, der døde år 1800. Fra urmagerværkstedet i Øster Vandet, der blev ført videre af en søn af Anders Christensen Heede, er der udgået mange smukke og fine ure, hvoraf adskillige sikkert endnu findes her på egnen. Inden altfor længe bør en eller anden historiker, som også har forstand på ure, give os en beskrivelse af disse dygtige urmagere og deres på disse kanter enestående virksomhed. For Anders Christensen Heede står uret i Vester Vandet kirke dog allerede som et sandt æresminde.

At Vester Vandet kirke har værdsat denne smukke og usædvanlige gave, kan man se deraf, at der ved siden af uret er anbragt en forklarende tavle, der kaldes: "*Wiisere Til Wercket*", og som er opsat: "Til uforglemmelig æreminde For de velforneme og Goddædige Schipre og Schude-Eiere, Som haver bekostet og givet den her hos staaende uhrverch til Guds Ære og Meenighedens tjeneste". Denne tavle må være sat op af kirken som en tak til giverne, ligesom det også må være kirken, der har forsynet selve uret med den før omtalte inskription om giverne. Var uret en fornem gave, kan man sandelig også sige, at giverne fik en fornem tak. På denne tavle nævnes navnene på alle giverne.

Den *skudehandel*, som fra nordstranden blev drevet hovedsagelig på Norge, og hvis hovedsæde var Klitmøller, kan føres langt tilbage i tiden. Ingen ved, hvor gammel den i virkeligheden er, men den fandt sin afslutning omkring år 1850, efter at Aggertangen var blevet gennembrudt af havet. Efter den tid foretrak skipperne at gå gennem den nye kanal ind til den sikre havn i Thisted fremfor at ligge og laste og losse på det farefulde hav i Klitmøller vig. Dermed var Klitmøllers blomstringstid forbi.

Fra ældgammel tid blev skudehandelen drevet med små, åbne skuder på kun 40-45 fods længde. De kaldtes *sandskuder* og var bemanded med 3-4 mand. Man lastede og lossede på det åbne hav ved hjælp af fladbundede både, og fra tidligt forår til hen på efteråret blev der udført så mange ture over havet, som vejret og forholdene tillod. Om vinteren blev skuderne trukket op i klitterne og bragt i sikkerhed dér. Hvordan disse berømmelige sandskuder har set ud, er også noget, det gamle ur kan fortælle os om. Øverst på urskiven ser man et nydeligt udført billede i farver af en 2-mastet skude for fulde sejl og med vajende dannebrogflag. Hvad kan det være andet end en sandskude? Det behøver ingen nærmere forklaring, hvorfor skudeejerne har ønsket netop dette billede anbragt på en så fremtrædende plads på uret, og deres store sagskundskab turde vel være en garanti for, at billedet har svaret til virkeligheden. Det er sikkert det eneste eksisterende autentiske billede, der viser, hvordan den tids sandskuder har set ud. Længere nede på uret er der forøvrigt malet endnu et billede af et skib, en pompøs orlogsmænd "*Concordia*", og med den har de brave skudeejere formodentlig villet gøre honnør for Kgl. Majestæts flåde, som alle mænd i Klitmøller var indrulleret i.

Sandskuderne vurderedes på den tid til omkr. 300-400 Rdl. stykket, alt efter størrelse og kvalitet, og det var dengang mange penge. De ejedes almindeligvis ikke af én mand, men af 3 eller 4, men det var ikke ualmindeligt, at samme mand havde part i flere skuder. Hver skude førtes af en skipper, som regel en yngre mand, der i de fleste tilfælde selv ejede en part i skuden. De andre parthavere kaldtes skudeejere eller redere.

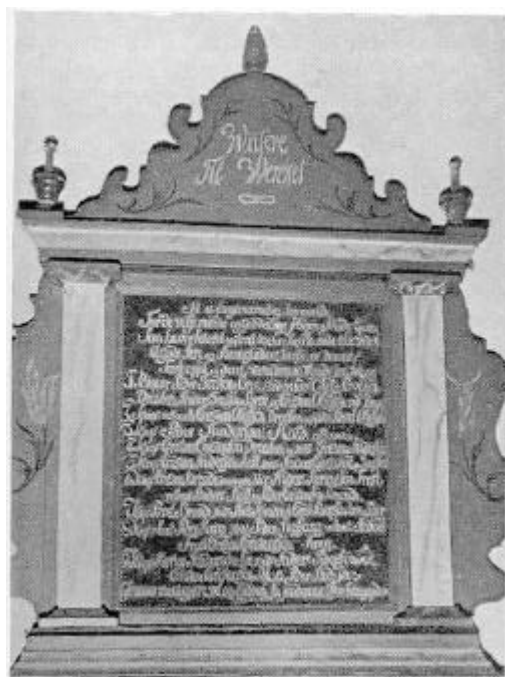
Skudehandelen omfattede både export og import. Ad de mange veje, der dengang førte ud til Klitmøller, kom landmændene fra Thy kørende med korn, flæsk, smør og andre landbrugsprodukter, som de solgte til skudeejerne, der tillige var handelsmænd og kaldtes skudehandlere. Disse varer blev så sejlede til de sydnorske havne, hvor de blev solgt til nordmændene, der på disse kanter altid havde et stort behov for tilførsler af levnedsmidler. I Norge opkøbte skudehandlerne først og fremmest tømmer, men også metalvarer og meget andet, der dengang var mangel på i Thy, og disse varer blev så taget med på tilbageturen og solgt derhjemme. Sådan var i korte træk skudehandelens enkle og uforanderlige arbejdsprogram. Den hvilede på et overmåde solidt grundlag derved, at den gennem udveksling af lokale produkter tilfredsstillede et stadigt behov for en række livsvigtige varer i begge lande. En regelmæssig samhandel af denne art måtte rumme store økonomiske muligheder, og skudehandelen blev da også - trods den risiko for liv og gods, der var forbundet med den - en betydelig og støt indtægtskilde for Klitmøller og dermed for hele Vester Vandet sogn, ja for hele landsdelen. Når skipperen var en ligeså dygtig handelsmand som sømand og ellers havde lidt held med sig, kunne han tjene gode penge, og adskillige forstod sig virkelig på begge dele.

Det var store krav, der stilledes til den enkelte, men så friskt var livet på søen, og så spændende var disse langfarter og handelen ude og hjemme, at det virkede stærkt dragende både på unge og gamle. Derfor ser man også, at befolkningen trods farer og tab stædigt holdt fast ved dette erhverv, og at skudehandelen og skuderne, hvor dette var muligt, støt gik i arv fra far til søn, undertiden gennem mange generationer. Derved opstod der i Klitmøller en række fremtrædende, mere eller mindre velstående *skudeejerslægter*, som var dybt indlevet i skudehandelen og trofast førte dens traditioner videre. Skudehandelen gav imidlertid ikke alene føde og klæder til skudeejerne, men også til de mange, der var beskæftiget ved den, og man kan derfor roligt sige, at Klitmøllers befolkning i hovedsagen levede af den. Vel var der også i dette lille samfund både rige og fattige, men gennemgående var *mølboerne*, som de jo kaldtes, relativt godt stillede i økonomisk henseende, og samtidig udviklede iler sig her på denne plads, hvor man havde så livligt samkvem med omverdenen og i det hele taget levede under en videre horisont, en højere kulturel standard end den, der var almindelig på den tid, og ikke mindst dette var med til at skabe agtelse og respekt for den virksomme by.

At denne skudedefart over det store hav i de små og primitive skuder ofte var yderst farefuld, har naturligvis også sat sit præg på mølboerne, både på dem, som måtte vove livet på søen, og dem, der sad derhjemme i ængstelig venten. Kirkebogen for Vester Vandet beretter om adskillige, der satte livet til på havet. I andre næsten

endnu mere tragiske tilfælde beretter kirkebogen intet, men vi får ad anden vej at vide, at en skude er gået ned med folk og ladning et eller andet sted, men ingen har vidst hvor eller hvornår, og ingen fik det nogensinde at vide. De søfarendes hustruer måtte i sådanne situationer ofte bære tunge byrder. Men alt i alt var, det jo forbavsende, så ofte disse dristige og dygtige skippere slap vel igennem alle søens farer og vendte uskadte hjem til det kære Klitmøller efter veludført rejse. Mange af skipperne nåede en høj alder, ligesom også adskillige af skuderne blev meget gamle, før de blev ophugget.

På tavlen ved siden af uret er giverner opført i 9 nummererede hold, men det oplyses ikke hvorfor. Forklaringen er imidlertid ligetil, idet de 9 hold nøje svarer til de 9 skuder, som i året 1754 fandtes ved Klitmøller strand, og som tilhørte folk i Vester Vandet sogn. Dette fremgår nemlig af regnskaberne for den skudeskud, der måtte svares til staten, og som udgjorde 10½ mark årlig pr. læst. Der nævnes ganske vist i dette regnskab i alt 12 skuder ved Klitmøller, men de 3 af dem ejedes af folk udenfor Vester Vandet sogn, og de var ikke med i gaven. Der fandtes altså i 1754 kun 9 egentlige Klitmøllerskuder. Flere var der ikke, hverken i dette år eller i en række år forud, men det var efter tidens forhold en anelig flåde, - til sammenligning kan nævnes, at der på samme tid kun fandtes 2 skuder ved Hanstholm og Vigsø. Da alle 9 skuder er med på tavlen, har med andre ord hele Klitmøllerflåden stået bag gaven til kirken.

Mindetavlen med givernes navne

Der nævnes på tavlen i alt 24 mænd, og en nærmere undersøgelse viser, at de 22 af dem - altså langt den største part - er fra Klitmøller, medens kun 2 er fra den øvrige del af sognet, begge forøvrigt fra Vester Vandet by. 4 af mændene nævnes 2 gange på tavlen, og det skyldes, at de har haft part i mere end én skude. Derved kommer antallet af navne op på 28, men der har altså kun været 24 givere. De 2 fra Vester Vandet by viser sig iøvrigt at have den allernærmeste tilknytning til Klitmøller, og man går derfor ingen for nær, når man

siger, at uret egentlig står her som en gave fra Klitmøller til Vester Vandet kirke.

Denne kirke var jo indtil 1872 den eneste kirke i sognet og var altså også kirke for mølboerne. De skal have haft deres faste pladser oppe på pulpituret, som dengang var meget større end nu, idet det også strakte sig hen langs kirkens nordvæg, altså der, hvor uret nu står. Uret blev derfor også i 1754 opstillet ved kirkens sydside og blev først flyttet hen på dets nuværende plads, efter at det nordre pulpitur så sent som i 1895 var blevet fjernet. Mølboerne skal også have haft deres særlige begravelsesplads på Vester Vandet kirkegård, nemlig den del, der ligger nord for kirken. Der er nu kun et af de gamle Klitmøllergravsteder tilbage, resten er plantet til med træer, og under disse træer hviler urets givere med undtagelse af dem, der fandt deres grav på havet.

Fra tidernes morgen har der på en mærkelig måde været sat skel mellem Klitmøller og den øvrige del af Vester Vandet sogn. Skellet eksisterede rent geografisk gennem de store, øde strækninger, man måtte passere for at nå ud til Klitmøller. Det befæstedes gennem skudehandelen, der gennem århundreder var mølboernes hovederhverv og tillige deres lykke og stolthed, medens den øvrige del af sognet praktisk talt var uden tilknytning dertil og havde lige så lidt forstand på skudedefart, som mølboerne havde på landbrug. Og selv kirken anbragte altså mølboerne for sig selv, i livet inde i kirken, i døden udenfor. Men gennem den store og smukke gave viste mølboerne alligevel deres *samhørighed* med det sogn, de tilhørte, og herom synger det gamle kirkeur den dag i dag.

Det vil føre for vidt at gå nærmere ind på de 24 navne, om hvilke der ellers kunne være meget at berette, men i dagens anledning skal de dog alle nævnes og identificeres ved tilføjelse af fødsels- og dødsår og ganske få andre historiske oplysninger. De smukke gamle Klitmøllernavne, hvoraf flere ikke kendes mere, lyder til os fra denne tavle¹), og der er sikkert her adskillige, som kan føre deres slægter tilbage til en eller flere af de mænd, hvis navne vi nu skal høre:

Skude nr. 1 på tavlen bar navnet *Taalmodighed*.

Skipper: *Peder Jensen Broe* i Klitmøller (1706-1764). Søn af skudeejerer Jens Jensen Broe (Hundborg) i Klitmøller.

Redere: *Oluf Poulsen Dragsbech* i Vandetgaard (o. 1678-1753). Ejer af Vandetgaard og en række andre ejendomme. Kaldes på tavlen Seigr. Han var den ene af de 2 givere, der boede i Vester Vandet by, men hans nære forbindelse med Klitmøller fremgår af, at han var søn af den hovedrige skudeejer *Poul Olufsen Dragsbech* i Klitmøller. Han døde året før, uret blev opstillet i kirken, men som den mest velhavende af alle skudeejerne har han sikkert ydet et rundeligt bidrag til gaven, hvorfor hans navn naturligvis er kommet med på tavlen. *Anders Jensen Broe* i Klitmøller (1694-1760). Halvbror til førnævnte skipper. Ved giftermål med en datterdatter af den lige nævnte Poul Olufsen Dragsbech i Klitmøller fik han nær tilknytning til Dragsbechslægten og skudehandelen. *Christen Olufsen Dragsbech* (o. 1716-1786). Han kaldes Christen Olufsen ved Broe, fordi han boede i det hus ved

Klitmøller å, hvor en bro i gammel tid førte over åen, og hvor i sin tid Broeslægstens stamfader *Anders Nielsen Broe* boede.

Skude nr. 2, hvis navn ikke kendes.

Skipper: *Christen Olufsen Dragsbech* i Klitmøller, samme, som er nævnt som reder under forrige skude.

Reder: *Poul Olufsen Dragsbech* (1723-1794). Omkom i Klitmøller vig. Han var bror til foregående, begge sønner af skudeejerer *Oluf Christensen Dragsbech* i Klitmøller.

Skude nr. 3 kaldet *St. Peter*.

Skipper: *Peder Andersen Kold* (o. 1718-1759). Kold er ikke noget Klitmøllernavn. Han kom fra Lild sogn og kaldtes også Nørklit. Blev gift med en datter af skudeejerer *Christen Christensen Dragsbech* (Skottekjær) i Klitmøller.

Der nævnes ingen redere for denne skude. Det betyder ikke, at der ikke har været nogen, men de har sandsynligvis haft parter i andre af skuderne og står måske der som bidragydere.

Skude nr. 4 kaldet *St. Johannes*.

Skipper: *Christen Christensen Dragsbech* i Klitmøller (o. 1712-1782). Søn af førnævnte skudeejer af samme navn. Han flyttede til Vigsø, hvorfra han drev skudedefart på Norge, og hvor han døde.

Reder: *Christen Andersen Dragsbech* i Klitmøller (1731-1765). Søn af halvbroder til foregående.

Skude nr. 5 kaldet *Haabet*.

Skipper: *Christen Andersen Møll* i Klitmøller (1720-1793). Han var søn af skudeejerer *Anders Madsen Bagge*, hvis børn mærkeligt nok ikke kom til at hedde Bagge, men Møll, et navn, der ikke tidligere var kendt i Klitmøller.

Redere: *Anders Christensen Møll* i Klitmøller (1707-1765). Møll er i Øster Mølle. Fra gammel tid arbejdede vandmøllerne ved Klitmøller å for skudehandelen, og adskillige af møllerne var skudeejere ligesom denne Anders Christensen Møll. Han hed egentlig *Møller*, men navnene Møll og Møller flyder jævnlige over i hinanden, og undertiden kaldes han Møll, som det er tilfældet her på tavlen. *Jens Christensen Frost* i Klitmøller (1705-1765). Han var søn af skudeejerer *Christen Christensen Frost* i Klitmøller.

Skude nr. 6 kaldet *Enigheden*.

Skipper: *Christen Christensen Brandi den yngre* i Klitmøller (1722-1803). Søn af skudeejerer *Christen Christensen Brandi den ældre* i Klitmøller. Brandislægten kan føres meget langt tilbage i Klitmøller og tæller adskillige skudeejere.

Redere: *Anders Mortensen Frost* i Klitmøller (o. 1690-1758). Han var gift med en søster til Christen Brandi den ældre. *Anders Christensen Møll (Møller)*, samme som er nævnt som reder under forrige skude. *Peder Christensen Brandi* i Klitmøller (1695-1775). Bror til Christen Brandi den ældre.

Skude nr. 7 kaldet *St. Jacob*.

Skipper: *Poul Christensen Brandi* i Klitmøller (1721-1791). Søn af Christen Brandi den ældre. Gift med en datter af skudeejerer *Peder Nielsen Skinderup den ældre* i Klitmøller. Skinderup-slægten er en af de ældste skudeejerslægter, man kender i Klitmøller.

Redere: *Niels Nielsen Skinderup* i Klitmøller (o. 1680-1765). Bror til Peder Nielsen Skinderup den ældre, begge sønner af skudeejerer *Store Niels Pedersen Skinderup* i

¹ Inskriptionen på tavlen er optrykt i: Chr. Heilskov: Ældre personalhistoriske Indskrifter fra Hillerslev Herred, i Hist. Aarbog for Thisted Amt, 1912, og i Danmarks Kirker, Tisted Amt, s. 280.

Klitmøller. *Christen Pedersen Broe* i Klitmøller (o. 1683-1767). *Peder Christensen Krog* i Klitmøller (1720-o. 1775). Han er en af dem, hvis død kirkebogen ikke nævner, og som må være omkommet på havet. Han var søn af skudeejeren *Christen Michelsen Blach* i Klitmøller. Skude nr. 8 kaldet *Jomfru Marie*.

Skipper: *Peder Christensen Krogh*, samme som er nævnt som reder under forrige skude.

Redere: *Peder Andersen Fuglsang* i Fuglsanggaard (o. 1704-1761). Han var den anden af giverne fra Vester Vandet by og var kommet ind i skudehandelen gennem giftermål med en datter af mølleren i Øster Mølle, skudeejeren *Christen Christensen Møller* i Klitmøller, der også var far til den under skude nr. 5 nævnte *Anders Christensen Møll* (Møller). *Anders Mortensen Frost* i Klitmøller, tidligere nævnt som reder. *Christen Christensen Krogh* i Klitmøller (o. 1682-o. 1766).

Denne skude forulykkede med folk og ladning i sommeren 1782. *Peder Christensen Krogs* søn *Anders* var da skipper for skuden og omkom sammen med en yngre bror og to andre mænd fra Klitmøller.

Skude nr. 9 kaldet *St. Thobias*.

Skipper: *Morten Andersen Søe* i Klitmøller (1727-1776).

Redere: *Anders Pedersen Søe* i Klitmøller (o. 1681-1755). Far til foregående og søn af mølleren i Mellem Mølle, skudeejeren *Peder Pedersen Søe* i Klitmøller. *Christen Christensen Blach* i Klitmøller (1718-1780). *Blachslægten* er meget gammel i Klitmøller og tæller adskillige skudeejere. *Peder Andersen Søe* i Klitmøller (1730-1801). Søen af førnævnte *Anders Pedersen Søe*.

Det er naturligvis ikke let at fastholde det billede, som denne korte oversigt over de 9 skuder og de 24 skippere og redere giver os, men indtrykket bliver måske mindre broget, når man lægger mærke til, hvor tydeligt det fremgår, at disse skuder har været *familie foretagender*. De første 4 skuder er således ganske øjensynligt behersket af slægten *Dragsbech*, en af de ældste slægter, der kendes i Klitmøller, og i mange år den førende skudeejerslægt der på stedet. Men også bag de andre skuder stod der gamle skudeejerslægter, der har ydet en betydelig indsats. Det gælder slægterne *Broe*, *Møll* (Møller), *Frost*, *Brandi*, *Skinderup*, *Krog*, *Blach* og *Søe*. Disse navne var dengang og havde længe været de bærende indenfor skudehandelen i Klitmøller og har alle en god klang. Også skudernes navne er det værd at lægge mærke til. De er ikke anført på tavlen, og det har været ret vanskeligt at finde dem frem, men de er taget med, fordi de viser, at mange af skuderne bar katolske helgennavne, et ejendommeligt træk, der tyder på, at skudehandelen går meget langt tilbage i tiden.

Tilbage står nu kun det spørgsmål: Hvorfor ønskede disse skudeejere at skænke kirken dette prægtige ur? Vi kender ikke deres motiver, men der er intet, der tyder på, at der i årene forud for 1754 er indtruffet særlige begivenheder i forbindelse med skudedefarten, hverken gode eller onde, som kunne begrunde en sådan kollektiv gave til kirken. Så vidt man kan skønne, har det været rolige og gode år for skudedefarten, og det er måske netop det, skudeejerne har villet sige tak for. Meget tyder på, at uret står her som et stærkt og oprigtigt udtryk for *taknemmelighed*, og tankegangen synes at have været denne, at når det går én godt, skal man ikke blot være taknemmelig for det, man skal også give udtryk for denne

taknemmelighed. Herom må disse skudeejere have været enige og er sikkert blevet stærkt støttet af deres hustruer, som vi ikke skal glemme ved denne lejlighed. Der er givet et udtryk for denne opfattelse gennem det skriftsted, der er citeret nederst på tavlen med givernes navne, hvor der står: "Glemmer icke at gjøre vel og Meddeele, thi saadanne Offere behage Gud vel".

Med gaven til kirken blev skudeejernes tak en tak til Gud, og til denne tak føjedes en bøn, - en bøn, der måske udtrykte det, der lå giverne allermost på sinde. Disse søens folk levede i en evig angst for morgendagen. Ingen vidste, hvilke ulykker den kunne bringe. Derfor formede giverne en rørende, næsten barnlig bøn, som de lod uret frembære her i kirken. Den læses på urets forside under skibet "Concordia" og lyder sådan:

"Giv Lykke i tide Naar Klokken slaaer,
At Skibet maa glide og Lykkelig gaae".

På den gamle og tro tjeners hædersdag vil vi med denne de søfarendes evige bøn i tankerne mindes hin frodige og glansfulde epoke i Vester Vandet sogns historie, som uret står som et monument for, men først og fremmest vil vi mindes de mænd i Klitmøller og "her i sognet", som for 200 år siden skænkede uret til kirken, og den mester i Øster Vandet, som skabte det.

Ved det gamle urs 200-årsfest 1954.

Melodi: Af højheden oprunden er...

Når høj tidsstunden er forbi,
og orglets sidste harmoni
bag lukte dør forsvinder,
da toner endnu her en klang
af sagte slag, en dæmpet sang
med lyd af fjerne minder,
Tik-tak, tik-tak.
Nætter, dage frem, tilbage
lyden gynger.
Tro står uret der og synger.

Det er en sang fra fordums tid
om sømands mod, om købmands flid,
årvågenhed og møje,
om tålmodts bøn i onde år,
om hjerter tak i gode kår
for bistand fra det høje.
Tik-tak, tik-tak.
Sejr og sår, hvor skuden går, mens
tiden rinder.
Uret tæller sine minder.

De regnede ved købmandsbord,
de sejlede af sted mod nord
og bytted deres varer,
i magsvejr kun en lystig færd,
men mangan gang i stormfuldt vejr
en tur med tusind farer.
Hvor de for, de
ingensinde slap af minde
livet hjemme.
"Kirken kan vi ikke glemme".

De stilled med taknemligt sind
troskyldigt, fromt i kirken ind
vort gamle ur som gave.
To hundred år! - Se, uret går!
Men på den stille kirkegård
vi vogter deres grave.
Tik-tak, tik-tak.
Nævnt med ære, fredlyst være
deres minde!
Uret går endnu herinde.

Men var vi her en ensom stund,
var det vel ikke minder kun,
det gamle ur gav mæle.
Da lød der vist et alvorsord
fra slægterne, som heden for,
et bud til vore sjæle:
Brug tid, brug flid!
Løft dit øje mod det høje!
Tiden farer.
Evigt kun Guds rige varer.
Johannes Loft

(Kilde: Historisk Årbog for Thisted amt 1954, side 200-220)